

ใบแทรก
วารสารดำรงวิชาการปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม) 2550
(ระหว่างหน้า 72-73)

บทคัดย่อ
ชาวเมารีมาจากไหน ?

บทความนี้ กล่าวถึงประวัติความเป็นมาและกำเนิดของชาวเมารีที่เชื่อว่าอพยพมาจากบริเวณหมู่เกาะแถบโพลินีเซียมาสู่ดินแดนใหม่ หรือประเทศนิวซีแลนด์ด้วยขบวนเรือแคนู ผ่านตำนาน คำบอกเล่าของชาวเมารี ที่ชาวยุโรปรวบรวมไว้

ตำนานกำเนิดของชาวเมารี ไม่เพียงเป็นความภาคภูมิใจที่ชาวเมารีสามารถใช้เชื่อมชาวเมารีหลายเผ่าพันธุ์เข้าด้วยกันได้ แต่ยังช่วยให้ชาวเมารีสามารถอ้างสิทธิในการครอบครองที่ดินในประเทศนิวซีแลนด์ได้ (ว่าเข้ามาอาศัยก่อนการเข้ามาของชาวมิวชาว) รวมถึงเรื่องราวบอกเล่าของบรรพบุรุษที่มีความสำคัญต่อการจัดระเบียบทางสังคม การกำหนดตำแหน่งการอ้างสิทธิ์ที่จะมี *mana* เหนือกลุ่มอื่น และที่มาของประเพณีต่างๆ

การยอมรับวัฒนธรรมของเมารี ว่าเป็นส่วนหนึ่งของนิวซีแลนด์ ทำให้ประเทศนี้ไม่ต้องเผชิญกับปัญหาความรุนแรงของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น ที่พบในประเทศอื่นๆ ของโลก

ใบแทรก

**วารสารดำรงวิชาการปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม) 2550
(ระหว่างหน้า 72-73)**

Abstract

Where Did the Maori Come from?

According to Maori folklore, the discovery of New Zealand involved a significant number of migrants canoeing from Polynesia. The myth became not only a source of pride among the ethnic groups of Maori but also served to justify their claims over the land, villages, and all their treasures. The stories of their ancestors, naming of geographical features, and important tribal traditions validated the occupation, mana, and the rights of their descendants to hold authority over such places.

The acceptance of Maori as part of the national culture has saved New Zealand from experiencing racial tensions found in other parts of the world.

ชาวเมารีมาจากไหน?

ปราณี วงษ์เทศ*

ใครค้นพบประเทศนิวซีแลนด์

เชื่อหรือไม่ว่าประมาณ 600 ล้านปีมาแล้ว ดินแดนที่เป็นประเทศนิวซีแลนด์ปัจจุบัน เคยเป็นส่วนหนึ่งของชายฝั่งทวีปทางใต้ที่อยู่ใกล้ขั้วโลกใต้ และเป็นอันหนึ่งเดียวกับทวีปอเมริกาใต้ แอฟริกา อินเดีย ออสเตรเลีย และแอนตาร์กติกา ซึ่งเรียกกันว่า Gondwanaland ก่อนจะเกิดการขยายตัวแยกออกมาเป็นประเทศต่างๆ อย่างที่เราเห็นทุกวันนี้

นิวซีแลนด์ดูเหมือนจะตั้งอยู่ห่างไกลจากประเทศอื่นๆ มากที่สุด จนทำให้สามารถรักษาพืชพันธุ์สัตว์โบราณบางชนิดไว้ได้มากกว่าที่อื่น ความโดดเด่นช่วยรักษาสภาพภูมิศาสตร์มิให้ศัตรูอื่นมาทำลายได้ ต้นไม้บางชนิดจึงมีอายุถึง 2,500 ปี ซึ่งนับเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดบนพื้นโลก

ความห่างไกลของนิวซีแลนด์กับประเทศอื่นๆ ทำให้ดินแดนแห่งนี้เป็นที่สุดท้ายที่จะมีคนอยู่ และคนกลุ่มแรกที่มาถึงดินแดนอันอุดมสมบูรณ์นี้ก่อนชาวยุโรปก็คือชาวโพลินีเซียน ซึ่งเชื่อกันว่ามีกำเนิดมาจากทวีปเอเชีย และเคลื่อนย้ายมาอยู่ทางฝั่งตะวันตกของมหาสมุทรแปซิฟิกประมาณ 4,000 ปีมาแล้ว ไม่มีใครรู้ว่าชาวโพลินีเซียนเดินทางมาถึงนิวซีแลนด์เมื่อไร แต่น่าจะมากกว่าพันปีมาแล้ว คงเป็นที่รู้กันดีว่าพวกนี้เป็นนักสำรวจและนักเดินเรือที่ยิ่งใหญ่ขนาดไหน ชาวโพลินีเซียนชอบเดินเรือทางไกล บางครั้งก็หายไปไหนทะเลอันกว้างใหญ่ไพศาล และบางครั้งก็ค้นพบหมู่เกาะใหม่ๆ โดยมิได้คาดคิด นับว่าชาวโพลินีเซียนเป็นนักสำรวจเก่าแก่ที่สุดในโลกกลุ่มหนึ่ง จนบาง

*รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

ครั้งได้สมญานามว่า ไวกิงแห่งทะเลใต้อีกหนึ่งครั้งด้วย และพวกนี้แหละที่เป็นบรรพบุรุษของชาวเมารีที่เป็นเจ้าของเกาะนิวซีแลนด์ ก่อนการเข้ามาครอบครองของชาวยุโรป

ความจริงแล้วชาวเมารีมีหลายกลุ่ม หลายเผ่าพันธุ์ และมีความแตกต่างหลากหลายกันในทางวัฒนธรรม ทั้งยังมีความขัดแย้ง ขอบสู้รบพุ่งกันเสมอ แต่ข้อมูลที่ผู้เชี่ยวชาญวัฒนธรรมเมารีศึกษาเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง มักทำให้คิดว่าเป็นตัวแทนของชาวเมารีทั้งหมด เพราะแม้แต่ชื่อ Maori ก็เป็นคำใหม่ที่เพิ่งใช้เรียกกันในศตวรรษที่ 19 นี้เอง คำว่า Maori มีการบันทึกไว้ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1800 หมายถึง “คนธรรมดา” ซึ่งตรงข้ามกับ “ผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติ” ซึ่งเคยคิดว่าเป็นชาวยุโรป จนปี ค.ศ. 1830 ชื่อนี้จึงกลายเป็นชื่อเฉพาะแต่ก็ยังมิได้ใช้กันแพร่หลายอย่างทุกวันนี้ จนกระทั่งปี ค.ศ. 1860

นักวิชาการเชื่อว่า ชาวเมารีในปัจจุบันมีส่วนผสมของชน 2 เชื้อชาติคือ Malay-Polynesian กับ Austral-Negroes เนื่องจากมีรูปร่างสูงใหญ่ กล้ามเนื้อ ลำสัน และมีหน้าตาดี แต่นักวิชาการบางคนก็มีความเห็นแตกต่างไปว่า ชาวเมารีคือชนเผ่าที่ผสมระหว่างชาว Polynesian กับ Melanesian

ตำนานเกี่ยวกับชาวเมารี

มิชชันนารีรุ่นแรกๆ ที่เดินทางมานิวซีแลนด์ เชื่อว่าบรรพบุรุษของเมารีมาจากตะวันออกกลาง หรืออาจเป็นเผ่าที่สาปสูญไปของอิสราเอลที่อพยพมานิวซีแลนด์ และระยะเวลาอันยาวนานที่ต้องเดินทางทำให้ค่อยๆ ทั้งอารยธรรมที่เจริญของตนเอง ไป กลายเป็นพวกเร่ร่อน จนเมื่อมาถึงดินแดนใหม่จึงกลายเป็นชนเผ่าล้าหลังไปในที่สุด ยิ่งกว่านั้นนักวิชาการในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 บางคนก็พยายามอธิบายหาหลักฐานยืนยันว่า ชาวเมารีมาจากประเทศอินเดียด้วยซ้ำ ความเชื่อนี้มีอยู่อย่างกว้างขวางในขณะนั้น จนแม้เมื่อกัปตันคุกมาถึงนิวซีแลนด์ เขามีบันทึกเรียกชาวพื้นเมืองที่พบว่าเป็นชาวอินเดีย

เป็นธรรมชาติของชาวยุโรปอย่างหนึ่งที่ไม่พอใจที่จะบันทึกเรื่องราวที่ตนได้ยินได้ฟังจากชาวพื้นเมืองเฉยๆ แต่ชอบตีความวิเคราะห์เกี่ยวกับถิ่นกำเนิดของชาวเมารีด้วย ทั้งนี้ เพราะบรรยากาศทางวิชาการในยุคนั้นถูกรอบงำด้วยความเชื่อทาง

คริสตศาสนาและวิธีการที่คิดว่าเป็นวิทยาศาสตร์ของทฤษฎีวิวัฒนาการและการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมคือ เชื่อว่ามนุษย์ในโลกนี้ต่างแพร่กระจายมาจากจุดกำเนิดแหล่งเดียว ซึ่งมักจะอยู่ที่ตะวันออกเฉียงหรืออินเดีย ดังนั้น เมื่อได้รับฟังเรื่องบอกเล่าถึงการเดินทางมายังนิวซีแลนด์ของเมารี ก็พยายามนำมาปะติดปะต่อกับวัฒนธรรมเมารีที่พบเห็น แล้วอธิบายเพื่อให้สอดคล้องกับความเชื่อว่า ที่ชาวเมารีมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม เพราะได้หลงลืมอารยธรรมที่เจริญของบรรพบุรุษตนเองไประหว่างการเดินทางอพยพมา

ตำนานหนึ่งที่ชาวยุโรปรวบรวมข้อมูลจากปากคำของชาวเมารีเกี่ยวกับกำเนิดของชาวเมารี แล้วนำมาเรียบเรียงใหม่ เชื่อว่า ชาวเมารีอพยพมาเป็นกองทัพหรือขบวนเรือแคนูขนาดใหญ่ จากดินแดนแห่งหนึ่งที่ไม่มีใครรู้แน่ว่าอยู่ตรงไหนที่เรียกว่า Hawaiki ทางแถบตะวันออกเฉียงใต้ของโปสิเนียเซีย ซึ่งอาจเป็นเกาะคุก ตายิติ หรือเกาะมาร์เกอลินก็ได้ แต่ส่วนใหญ่เชื่อว่าคงเป็นดินแดนในเทพนิยายมากกว่ามีความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์

การอพยพมาเป็นขบวนเรือใหญ่โตคงเป็นเพียงตำนาน แต่ชาวโปสิเนียเซียนคงเดินทางมาด้วยเรือแคนูแน่ๆ และเชื่อกันว่าเรือแคนูลำหนึ่งใหญ่พอที่จะบรรทุกชาวเมารีที่จะผลิตประชากรได้เป็นแสนคนในเวลาต่อมา

วีรบุรุษที่ชาวเมารีมักอ้างว่า เป็นบรรพบุรุษของตนที่เดินทางมาพบดินแดนแห่งใหม่นี้เมื่อพันปีมาแล้ว ชื่อ Kupe เป็นชาวตาฮีเตียน เขาได้ออกแล่นเรือแคนูไปในมหาสมุทรเพื่อล่าปลาหมึกยักษ์ แต่แล้วได้หลงทางไปถึงดินแดนเหนือสุดตรงช่องแคบของนิวซีแลนด์ที่เขาเรียกว่า Aotearoa ซึ่งแปลว่า ดินแดนแห่งแสงตะวันอันยาวนาน จากนั้นเขาก็เดินทางกลับบ้านพร้อมกับเรื่องเล่าเกี่ยวกับนกยักษ์อีมู และหยกสีเขียวที่ใช้ทำอาวุธและเครื่องใช้ต่างๆ ที่เขานำติดตัวกลับไปด้วย

อีกประมาณ 100 ปีต่อมา ชาวตาฮีเตียน ชื่อ Toi ได้แล่นเรือแคนูออกตามหาหลานชายชื่อ Whatonga ซึ่งได้ออกเรือหายไปในทะเล Toi ออกเดินทางไปจนถึงดินแดนที่ Kupe กล่าวถึง เขาพบว่ามิใช่คนอาศัยอยู่แล้ว แต่คนพวกนี้มีผิวดำ สูงกว่า จมูกกว้าง มีผมหยิก เหมือนชาวเมลานีเซีย มากกว่าชาวตาฮีเตียน ทั้งมีภาษาพูดที่คล้ายคลึงกัน คนพวกนี้เล่าว่า บรรพบุรุษของตนนั่งเรือแคนูมา 3 ลำ พายุได้พัดจาก

บ้านเกิดที่อยู่ทางฝั่งตะวันออกมาขึ้นฝั่งที่นิวซีแลนด์และได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ต่อมา ส่วน Whatonga หลานชายซึ่งถูกลมพัดหลงไปอยู่บนเกาะแห่งหนึ่งที่ไม่ห่างจากตาฮิตินัก เนื่องจากได้รับการต้อนรับอย่างดีจากเจ้าของเกาะ เขาจึงพักอยู่ที่เกาะแห่งนั้นจนกระทั่งเกิดคิดถึงบ้าน จึงเดินทางกลับมาตาฮิตี แต่เมื่อพบว่า ปู่ของตนได้ออกเดินเรือไปตามหาเขา Whatonga จึงตัดสินใจออกติดตามทันที โดยจัดเรือแคนูขนาดใหญ่ บรรทุกลูกเรือได้เกือบร้อยคน เดินทางตามเส้นทางของ Kupe การเดินทางคราวนี้ปู่กับหลานได้พบกัน ทั้งคู่ตัดสินใจตั้งหลักแหล่งที่เกาะนี้จนขาดการติดต่อกับบ้านเกิดเดิม ปู่กับหลานได้แต่งงานกับชาวพื้นเมืองที่ถูกเรียกว่า Moriori ซึ่งต่อมาพวกอพยพมาใหม่ ก็เรียกตัวเองว่า Maori และขับไล่พวกที่อยู่ก่อนออกไปอยู่เกาะอื่น

ต่อมาอีกประมาณ 200 ปี (ค.ศ. 1400) มีการอพยพผู้คนจากเกาะตาฮิตีเพื่อหาที่ทำกินใหม่มาตามเส้นทางที่ Kupe เคยใช้ พวกนี้ตรงมาขึ้นฝั่งที่ชายฝั่งของนิวซีแลนด์ และตั้งชุมชนใหม่ของตนเอง พวกที่ใหม่มีน้ำเมือกมันมาปลูกด้วย รวมทั้งนำประเพณีต่างๆ ติดตัวมาด้วย เช่น การให้คุณค่าต่อการเป็นนักรบ การเดินรำ ศิลปะการแกะไม้ การทอผ้า อาวุธ สถาปัตยกรรม ภาษา และศาสนา แต่พวกนี้ต้องปรับตัวอย่างขนานใหญ่กับสภาพแวดล้อมแบบใหม่ที่หนาวเย็นบนเกาะที่ใหญ่โตเหมือนทวีป แตกต่างจากบ้านเกิดที่เป็นเพียงเกาะเล็กๆ เท่านั้น

ตำนานเรื่องการอพยพของชนเผ่าเมารีที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 19 นอกจากจะช่วยตอบสนองความสนใจใคร่รู้ของชาวยุโรปแล้ว ยังมีความสำคัญอย่างสืบเนื่องต่อชาวเมารีอย่างยิ่งอีกด้วย เพราะตำนานเรื่องนี้เองที่เป็นสิ่งที่แสดงเอกลักษณ์หรือตัวกลางที่เชื่อมชาวเมารีหลายเผ่าพันธุ์เข้าด้วยกัน และความเชื่อนี้ช่วยให้ชาวเมารีสามารถอ้างสิทธิ์ในการครอบครองนิวซีแลนด์ได้ก่อนการเข้ามาของชาวมิวชาว สิทธิในการครองที่ดินของชาวเมารีในปี ค.ศ. 1840 จึงมีที่มาจากตำนานเรื่องการอพยพของชนวนเรือแคนูดังกล่าว และแม้ในปัจจุบันเมื่อที่ดินถูกแบ่งแยกซื้อขายให้ชาวมิวชาวหมดแล้ว การอ้างตำนานเหล่านี้เพื่อแสดงเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของเมารี กลับยังมีความสำคัญมากขึ้น เพราะตำนานที่เล่าสืบทอดทางปากเปล่า มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดระเบียบทางสังคม เช่น การกำหนดตำแหน่งหัวหน้าเผ่า การเป็นเจ้าของที่ดิน การอ้างการสืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษที่อพยพเข้ามา ช่วยอ้าง

สิทธิ์ที่จะมีมานา (Mana) หรือพลังอำนาจเหนือกลุ่มอื่นได้ ตำนานที่สร้างขึ้นโดยชาวยุโรปที่เขียนจากคำบอกเล่าของชาวเมารี จึงกลายเป็นของเมารี เป็นประวัติศาสตร์ของเผ่าพันธุ์ที่สืบเนื่องมาจนทุกวันนี้ และเชื่อว่าตำนานการอพยพ การสร้างเรือแคนู จะยังคงมีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นวัฒนธรรมจากการบอกเล่าของชาวเมารีตลอดไป

เกียรติยศและความเชื่อของเมารี

คงไม่มีชนกลุ่มไหนที่มีความเชื่อและยึดมั่นกับเรื่องชื่อเสียง เกียรติยศมากเท่าชาวโปลินีเซียน โดยเฉพาะชาวเมารี เพราะไม่เพียงแต่พวกนี้จะเชื่อมโยงชื่อเสียงหน้าตา ที่ได้นำมาแต่กำเนิดกับความสามารถของตนเองเท่านั้น แต่ยังนำไปผูกกับความเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ทำให้โลกดำรงอยู่ได้อีกด้วย เมารีเชื่อว่า สิ่งดีหรือร้ายจะต้องมีที่มาจากอำนาจที่ถึงเป็นความลึกลับและถึงที่เห็นได้ เหมือนความคิดที่คลุมเครือเกี่ยวกับไฟฟ้า สิ่งนี้เรียกว่า มานา (Mana) ซึ่งเป็นพลังอำนาจที่มองไม่เห็น เทพเจ้าเองคือมานา เพราะมานาคือสิ่งที่ทำให้เป็นเทพ สรรพสิ่งทั้งหลายรวมทั้งคนจะมีมานาแฝงอยู่ เพราะมานาเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดชีวิต แต่ผู้ที่เป็นหัวหน้าเผ่าจะมีมานามากกว่าคนอื่น และเหมือนกับกระแสไฟฟ้าที่มานาสามารถถ่ายทอดผ่านร่างกายหรือสิ่งของได้

ความเชื่อเรื่องนี้สร้างความยุ่งยากมาสู่ชีวิตชาวเมารีอย่างมาก เพราะไม่ว่าอาหาร เครื่องใช้ อาวุธ ทุกสิ่งทุกอย่างของหัวหน้าเผ่าจะถือเป็นของที่ห้ามใครสัมผัสแตะต้องทั้งสิ้น มิฉะนั้นจะเกิดเจ็บป่วยหรือตายได้ เพราะคนธรรมดาจะไม่สามารถรับมานาที่อยู่ในสิ่งของเหล่านั้นได้ ของเหล่านั้นจึงเป็นสิ่งของต้องห้าม หรือ Tabu ซึ่งเป็นคำที่ถูกนำไปใช้ในภาษาอังกฤษ หมายถึง ข้อห้ามที่มีโซ่โดยกฎหมายแต่โดยจารีตประเพณีมากกว่า และเป็นความเชื่อที่จะพบได้ในทุกสังคมมนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์ เช่นชนเผ่าเซมมีมีข้อห้ามมิให้ลูกเขยพูดกับแม่ยาย หรือการห้ามกินอาหารบางชนิดซึ่งเป็นการเชื่อที่พบอยู่ทั่วไปทุกกลุ่มชน

เราจะไม่สามารถเข้าใจชีวิตประจำวันของเมารีได้ ถ้าไม่เข้าใจสิ่งที่เรียกว่า Tabu กับ Mana เพราะความเชื่อทั้งสองนี้แทรกอยู่ทั้งในความสัมพันธ์ทางสังคมและการปกครองด้วย

โดยทั่วไปชาวเมารีจะอยู่ในหมู่บ้านเล็กๆ ที่ประกอบไปด้วยครอบครัวหลายครอบครัวที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์เป็นญาติกัน ชาวเมารีทุกคนจะอ้างว่า มีเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน เพราะฉะนั้นทุกคนจะเป็น ลุง ป้า น้า อา หลาน ลูกพี่ ลูกน้อง ซึ่งกันและกันหมด แต่จะมีความแตกต่างกันตรงที่ตำแหน่งไม่เท่ากัน เพราะบางคนจะสืบสายมาจากเจ้านาย บางคนเป็นคนธรรมดา หัวหน้าเผ่าจะถ่ายทอดมานาของตนให้ลูกชายคนโตมากที่สุด ความสงบสุข ความสมบูรณ์รุ่งเรืองของหมู่บ้าน หรือความสำเร็จในสงครามล้วนขึ้นอยู่กับมานาของหัวหน้าที่ตั้งสิ้น หัวหน้าที่แพ้สงครามหรือถูกลบลู่งจะสูญเสียมานาของตนจนมักฆ่าตัวตายในที่สุด

หากหมู่บ้านแออัดหรือหากินยากขึ้น ลูกชายคนรองๆ อาจพาครอบครัวเครือญาติออกแล่นเรือไปตั้งหมู่บ้านใหม่ได้ และจะเริ่มก่อตั้งสายตระกูลเป็นเจ้านายของตนเอง สะสมมานาเพื่อสืบผ่านต่อไปแก่ลูกชาย แต่ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นพี่น้องจะยังคงอยู่ เพราะผู้ที่มีอายุมากกว่าจะมีมานามากกว่าเสมอ

พวกที่มีมานาต่ำสุด ได้แก่ ทาส คือเชลยศึกที่ถูกจับได้ พวกนี้ถือว่าสูญเสียมานาไปหมด แม้บางคนจะเคยเป็นถึงหัวหน้าเผ่า แต่ถ้าถูกจับเป็นทาส และแม้จะหลบหนีกลับมาหมู่บ้านตนได้ ประชาชนก็จะไม่ยอมรับอีกต่อไป เพราะเชื่อว่าจะนำโรคภัยมาให้ หากเป็นทาสผู้หญิงและมีลูกกับผู้ชาย ลูกที่เกิดมาถือว่าเป็นอิสระ เพราะเมารีถือว่าทุกคนเกิดมาเป็นอิสระเท่ากัน ความชอบธรรมในการดำรงตำแหน่งหัวหน้าที่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมที่ดี และความเห็นชอบของเทพเจ้าด้วย หัวหน้าหรือกษัตริย์ชาวเมารีต้องเป็นผู้นำทั้งในภาวะปกติและยามมีสงครามด้วย หากมีความประสงค์อะไร หัวหน้าเผ่าก็เพียงแต่ประกาศว่าสิ่งของนั้นๆ เป็น Tabu ก็จะไม่มีการกล้าแตะต้องหรือขโมย เพราะเป็นของศักดิ์สิทธิ์ที่อาจมีโทษให้ถึงตายได้

ในเวลาสงครามหัวหน้าเผ่าจึงจะตัดผมสั้น แต่ในเวลาปกติจะต้องไว้ผมยาวเกล้าสูงประดับหมวกขนนกอย่างสวยงาม ฉะนั้น เวลานอนจึงต้องรองศีรษะด้วยขนไม้เพื่อไม่ให้ผมยุ่ง เพราะนอกจากหัวหน้าด้วยกันเท่านั้นจึงจะมีสิทธิ์แตะต้องผมได้ เวลากินอาหารหัวหน้าที่ต้องกินคนเดียวในที่โล่งแจ้ง ไม่ว่าในสถานการณ์ใด และต้องเก็บเศษอาหารที่หกหล่นด้วยตนเอง แม้แต่เวลาตีม้าก็ต้องให้คนเทน้ำจากน้ำเต้าใส่มือตีม เนื่องจากทุกคนกลัวอันตรายที่จะเกิดจากมานานั่นเอง

ความเป็นนักรบ

ชาวเมารีขึ้นชื่อว่าเป็นนักสู้ที่ดุร้าย การแก้แค้นศัตรู การรักษาเผ่าพันธุ์เป็นสิ่ง ที่ทุกคนจะช่วยเหลือกันอย่างพร้อมเพรียง นักรบที่ฆ่าศัตรูได้คนแรกจะได้รับการ ยกย่องอย่างสูง หมอผีจะเป็นผู้ทำพิธีผ่าศพ เพื่อเอาหัวใจมาเช่นแจ็ก่อน จากนั้นจึงจะ นำศพมากิน เพราะถือว่าเป็นการได้มาน่า ชาวเมารียอมถูกฆ่าตายดีกว่าตกเป็นทาส ดังนั้น ผู้แพ่จึงมักฆ่าลูกๆ และฆ่าตัวตายก่อนถูกจับ การสู้รบระหว่างเมารีอาจจะดู โหดร้ายป่าเถื่อน แต่สำหรับเมารีแล้วถือเป็นเกียรติยศ และนักรบทุกคนจะปฏิบัติด้วยความยินดี ผู้ชนะสงครามมักจะกวาดต้อนผู้หญิงและเด็กเล็กไปด้วย เพื่อมิให้มีลูก หลานสืบทอดมาแก้แค้นได้ ส่วนผู้แพ่จะต้องส่งบรรณาการให้ผู้ชนะตามแต่จะตกลงกัน การทำสงครามจะมีข้อตกลงว่าการจู่โจมจะมีการเตือนล่วงหน้าก่อนเสมอ และมักทำ เป็นฤดูกาล ด้วยการเป่าเครื่องเป่าที่ทำจากกระบอกไม้และตีกลอง การจู่โจมโดยไม่ บอกล่วงหน้ามักจะทำในกรณีเป็นการแก้แค้น หรือผู้จู่โจมมีศักดิ์ศรีต่ำกว่า

เมื่อชาวยุโรปค้นพบนิวซีแลนด์

เอเบล ทัสมัน (Abel Janszoon Tasman) นับเป็นชาวยุโรปคนแรกที่ได้เห็น นิวซีแลนด์ เขาเป็นชาวดัชท์ที่เจ้าเมืองปัตตาเวียส่งให้ออกมาสำรวจเส้นทางการค้าขาย ทางใต้ของมหาสมุทรแปซิฟิก โดยออกเดินทางจากปัตตาเวียประมาณปี ค.ศ. 1642 มาจอดพักชั่วคราวที่เกาะทัสมาเนีย แล้วจึงออกเดินทางโดยใช้เวลาอีก 7 วัน ก็มาถึง ชายฝั่งตะวันตกของเกาะใต้ แต่ความที่คลื่นลมแรงทำให้ไม่สามารถจอดเรือได้ เขาจึง แล่นเรือไปทางเหนือและทิ้งสมอที่อ่าวทัสมัน เอเบลเห็นชาวเมารีที่ฝั่ง ยังไม่ทันที่จะลง จากเรือ นักรบชาวเมารีก็ได้ปืนขึ้นมาส้าลูกเรือของเขาตายไป 4 คน ด้วยความตกใจ กลัวเขาจึงถอนสมอกลับและตั้งชื่ออ่าวที่เกิดเหตุว่า อ่าวฆาตกร ปัจจุบันเรียกว่า golden bay

ทัสมันแล่นเรือไปทางตะวันออกระหว่างชายฝั่งตะวันตกของเกาะเหนือ และ ตั้งชื่อช่องแคบทางเหนือตามชื่อภรรยาเจ้าเมืองปัตตาเวียว่า Maria Van Dieman เขา พยายามจะขึ้นฝั่งอีกครั้งแต่ก็ถูกเมารีขับไล่อีก ทัสมันเรียกชื่อดินแดนที่พบว่าเป็น Staten Landt แต่ไม่กี่ปีต่อมาชื่อนี้กลับถูกเรียกในฮอลแลนด์และในยุโรปว่า Novo Zeelandia หรือนิวซีแลนด์ตามชื่อ Zeeland ซึ่งเป็นชื่อของจังหวัดหนึ่งของชายฝั่งทะเลในประเทศ ฮอลแลนด์

กัปตันคุก

ในวันที่ 6 ตุลาคม ปี ค.ศ. 1769 กัปตันคุกได้เริ่มออกเดินทางสำรวจมหาสมุทรแปซิฟิกตอนใต้ ตามบันทึกการเดินทางของทัสมัน เขาแวะหยุดพักที่เกาะตาสิตอยู่ระยะหนึ่ง ก่อนจะมาถึงฝั่งที่เขาเห็นบ้านเรือนของชาวเมารีแต่ไกล กัปตันคุกประหลาดใจเขาที่ได้รับการต้อนรับจากชาวเมารีด้วยความเยอหยิ่งและก้าวร้าว แม้เขาจะตั้งใจทำดีด้วยแต่ด้วยความกลัว ลูกเรือของเขาได้ฆ่าชาวเมารีไปจำนวนหนึ่ง ก่อนรีบถอนสมอเรือหนีไปด้วยความผิตหวัง

กัปตันคุกพยายามเดินเรืออีกครั้งไปทางใต้ของเกาะ บนเรือของเขามีเด็กชายชาวตาสิตที่เขาพามาให้เป็นล่ามและนำทางอยู่ด้วย ขณะที่เขากำลังแลกล้อกับปลาแห้งอยู่ เด็กคนนั้นก็ถูกเมารีจับตัวไปลงเรือแคนู คุกสั่งให้ลูกเรือยิงเมารีตายไปหลายคน ทำให้เด็กชายลอบว่ายน้ำหนีมาได้ขณะเหตุการณ์ซุลมุน

ปฏิกิริยาของเมารีต่อชาวยุโรป

คุกเดินทางต่อไปทางชายฝั่งตะวันออกของนิวซีแลนด์ จนมาถึงช่องแคบ Turnagain คราวนี้เขาได้รับการต้อนรับอย่างดีจากชาวเมารี คุกแลกอาหารสดกับลูกปัด เสื้อผ้าของชาวตาสิตและตะปูกับขวาน เขาพักอยู่ที่อ่าว Mercury ถึง 11 วัน ก่อนเดินทางกลับ

อีกหลายปีต่อมา หัวหน้าเผ่าเมารีที่เห็นเหตุการณ์ครั้งนี้ในวัยเด็กได้เล่าให้ฟังว่า วันหนึ่งนานมาแล้ว เมื่อชายังเป็นเพียงเด็กชายตัวเล็กๆ มีเรือลำหนึ่งแล่นมาถึงฝั่ง บรรดาผู้ชายอาวุโสของเผ่าต่างพูดกันว่า ต้องเป็นเทพเจ้ามาแน่ และคิดว่าผู้คนบนเรือเป็นสัตว์ประหลาด เมื่อเรือมาทอดสมอและปล่อยเรือเพื่อพายเข้าฝั่ง พวกคนแก่อิงแน่นใจว่าพวกนี้ต้องเป็นผีแน่ เพราะมันพายเรือหันหลังให้ฝั่งคงต้องมีตาอยู่ข้างหลัง

ในตอนแรกพวกผู้หญิงและเด็กๆ พวกกันไปซ่อนตัวในป่า แต่แล้วก็ค่อยๆ ออกมาจากที่ซ่อนเมื่อเห็นไม่มีอันตราย

“พวกผีเหล่านั้นไม่ค่อยๆ ขนหอย หัวมัน ปลา รากไม้ ที่พวกเราเอาไปให้ ผีบางตัวมีไม้เท้าถือติดตัวมาด้วย เมื่อมันเดินมาที่ต้นไม้แห่งต้นหนึ่งที่มีรังนกอยู่ ผีพวกนั้นก็ยกไม้เท้าชี้ไปที่ฝูงนก จากนั้นก็มีสายฟ้าแลบขึ้น แล้วนกก็ตกลงมาจากต้นไม้ พวกเรากลัวมากจึงหนีเข้าป่าไป ไม่มีใครรู้ว่าพวกนกเหล่านั้นตายได้อย่างไร

สีพวกนั้น เอาอาหารบางอย่างมาให้กิน บางชนิดแข็งและหวานมาก คนแก่บางคนบอกว่า เป็นดินชนิดหนึ่งกับไขมันบางอย่างที่เค็มมาก (คือ บิสกิตกับเนื้อแห้ง) พวกเราไม่ค่อยชอบนัก”

เมื่อกัปตันคุกชวนให้เมารีขึ้นไปสำรวจดูเรือเขาได้ หัวหน้าเผ่าเล่าต่อว่า “เรานั่งที่ขอบเรือ จ้องดูสีพวกนี้ มันเอามือจับหัวเรา คิดว่าคงจะถามถึง เขียวปลาวาฬที่เราไล่ที่หู กับหยกเขียวที่แขวนอยู่ที่หน้าอก เราฟังไม่รู้เรื่องเลยหัวเราะ พวกมันก็หัวเราะด้วย จากนั้นหัวหน้าสีเดินมาหาแล้วยื่นมือมาให้ช้ำกับเพื่อนๆ อีก 2-3 คนพร้อมกับพูดอะไรบางอย่าง ในเมื่อมีตะปู พวกเพื่อนๆ กลัว แต่ช้ำหัวเราะเขาจึงให้ตะปูแก่ช้ำ ช้ำเก็บตะปูอย่างดี ดิดตัวไว้ตลอดเวลา เพราะเอาไปใช้กับหอก หรือเจาะรูข้างๆ เรือแคนูได้ เมื่อมันหายไป ช้ำรู้สึกเหมือนกับว่า พระเจ้าของช้ำหายไปแล้ว ”

พวกที่มาอยู่กับกัปตันคุก มีนักล่าปลาวาฬ นักจับแมวน้ำ พ่อค้า และหมอสอนศาสนา พวกเมารีค้าไม้สัก ต้นแฟลก อาหาร แลกกับผ้าห่ม เครื่องมือเหล็ก ตะปูและปืน คุณได้นำมันฝรั่งมาปลูกด้วย ชาวเมารีเรียนรู้ที่จะปลูกมันฝรั่งได้อย่างรวดเร็ว เพราะปลูกง่ายกว่าในที่อากาศหนาวเย็น ต่างจากมันที่นำมาจากเซตรอนที่ปลูกอยู่ก่อนที่จริงแล้วชาวยุโรปรุ่นแรกที่มา ไม่ได้ตั้งใจตั้งหลักแหล่งเพียงแต่ต้องการค้าขาย แต่ความเปลี่ยนแปลงที่นำเข้ามาได้ส่งผลกระทบอย่างถาวรต่อชีวิตชาวเมารี เช่น ขวานที่ใช้ฆ่าได้ ปืน เหล้า และโรคภัยที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน

ราวปี ค.ศ. 1830 ชาวยุโรปเริ่มอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน เริ่มจาก 300 คน และเริ่มอพยพเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งปี ค.ศ. 1840 กัปตัน William Hobson ได้ถูกส่งมาชักชวนหัวหน้าชนเผ่าเมารีเพื่อเซ็นสัญญารับรองให้อังกฤษปกครองนิวซีแลนด์

สนธิสัญญา Waitangi

ในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1840 ขบวนเรือแคนูที่นำบรรดาหัวหน้าเผ่าเมารีจากที่ต่างๆ มุ่งมาที่ไวตังกิ เพื่อเซ็นสัญญายอมรับการปกครองของอังกฤษที่มีต่อดินแดนทางตอนเหนือของนิวซีแลนด์ หัวหน้าเผ่าบางคนไม่ยอมเซ็นโดยอ้างว่า ที่ดินของเมารีมิใช่เนื้อปลาวาฬที่จะเฉือนแบ่งให้คนผิวขาวได้ แต่เป็นดินแดนที่พระเจ้าให้มา และพวกเมารีใช้ทำมาหากินด้วยความเคารพ โดยประกอบพิธีกรรมอย่างถูกต้อง แต่หัวหน้าคนอื่นๆ ที่เห็นด้วยกับอังกฤษ ตอบว่า มันสายเกินไปแล้วที่จะผลัดคนผิวขาว

ออกไป เราควรช่วยไล่พวกพ่อค้าเหล่านี้เสียแต่เริ่มแรกแล้ว ในที่สุดหัวหน้าชาวเมารีก็ยอมเซ็นสัญญาที่ร่างขึ้นอย่างเร่งรีบคลุมเครือ และจากวินาทีนั้นการเริ่มต้นของจุดจบของวิถีชีวิตแบบเดิมของเมารีก็เกิดขึ้น เพราะชาวผิวขาวต้องการซื้อที่ดินมากกว่าการยอมรับสิทธิของชาวเมารี มีผลให้เกิดสงครามยึดเยื้อสู้รบกันถึงเกือบ 30 ปี ต่างฝ่ายต่างสูญเสียชีวิตในสงครามมากมาย

ชาวเมารีมีประชากรลดลงอย่างรวดเร็ว เมื่อกัปตันคุกมาถึงนิวซีแลนด์ในปี 1769 มีชาวเมารีอยู่ 100,000 คน ปี ค.ศ. 1896 ชาวเมารีลดลงเหลือ 42,113 คน ส่วนใหญ่ตายในสงคราม และโรคระบาด เช่น วัณโรค และไทฟอยด์ ในปี ค.ศ. 1901 เพิ่มขึ้นเป็น 45,500 คน และปี 1981 จึงเพิ่มเป็น 279,084 คน

ในส่วนของความเป็นเจ้าของที่ดิน ในปี 1840 ชาวเมารีเป็นเจ้าของที่ดินทั้งหมด 66 ล้านเอเคอร์ 60 ปีต่อมาเหลือ 10 ล้านเอเคอร์ และปัจจุบันมีชาวเมารีเป็นเจ้าของที่ดินน้อยกว่า 3 ล้านเอเคอร์

การกีดกันชาวเมารีมิให้มีสิทธิในการเรียนหนังสือ และการรักษาพยาบาล ทำให้หัวหน้าเผ่าเมารีต่างๆ พยายามรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยตัวเอง จนเมื่อสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น จึงเกิดความมั่นใจในการช่วยตัวเอง ผู้นำเมารีหลายคนได้ก่อตั้งศาสนาใหม่ โดยอ้างว่าพระเจ้ากับบรรพบุรุษจะอยู่ข้างเมารี และสัญญาว่า วันหนึ่งเมารีจะได้ดินแดนกลับคืนมา ทั้งยังยกตัวอย่างชาวยิวที่ถูกกดขี่จากคัมภีร์เก่ามาเปรียบเทียบว่าชาวเมารีก็คือชาวยิวนั่นเอง

ผู้นำที่สำคัญอีกผู้หนึ่งคือ เจ้าหญิง Te Puea ผู้ช่วยฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีของเมารี เช่น การรำย่ำ ร้องเพลง ประวัติศาสตร์เผ่าพันธุ์ การแกะสลักไม้ และเรือแคนู เพื่อให้ชาวเมารีเผ่าต่างๆ รวมตัวกันได้อย่างมีความมั่นใจ ขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญแก่เด็กๆ ให้เรียนหนังสือ และชักชวนให้ยอมรับการรักษาพยาบาลของผิวขาว

ปัจจุบันชาวเมารีอยู่ร่วมกับชาวผิวขาว โดยมีการแต่งงานกันเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลนิวซีแลนด์เริ่มให้ความสำคัญต่อชาวเมารีมากขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1930 เป็นต้นมา ยอมรับว่าวัฒนธรรมของเมารีเป็นส่วนหนึ่งของนิวซีแลนด์ และยอมรับว่า ประเทศนิวซีแลนด์เป็นหนี้ชาวเมารี ความทุกข์ยากของเมารีตั้งแต่ปี 1840 เริ่มได้รับความ

เห็นใจ บาดแผลที่เกิดขึ้นเป็นรอยแผลเป็น ที่ทำให้ชาวนิวซีแลนด์ได้ตระหนักถึงปัญหาที่จะต้องร่วมกันแก้ไข เพื่อพัฒนาตนเองไปสู่โลกปัจจุบัน หลังจากที่ถูกรัฐอังกฤษตัดเยื่อใยความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจเมื่อปี ค.ศ. 1960

ความภาคภูมิใจในความเป็นชาวนิวซีแลนด์ สะท้อนจากความพยายามสอนให้ทุกคนมีความภูมิใจที่จะอยู่ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นเมารีหรือคนผิวขาว พิพิธภัณฑท์ที่สำคัญๆ ทุกแห่ง ทุกเมืองจะมีเนื้อที่ส่วนใหญ่ให้กับเรื่องราวความเป็นมา ศิลปะ วัฒนธรรมของเมารีอย่างกว้างขวาง และเรื่องราวของชาวเมารียังเป็นเสน่ห์ของประเทศนิวซีแลนด์ ที่ใช้เป็นตัวดึงดูดนักท่องเที่ยวอย่างสำคัญ นอกเหนือจากธรรมชาติที่งดงามยิ่งใหญ่ของประเทศนี้

เอกสารอ้างอิง

Bassett, Judith. Keith Sinclair and Marcia Stenson.

1993 **The story of New Zealand**. Auckland. Reed Books.

Mikacre, Buddy.

1992 **Images of New Zealand**. Auckland : Godwit Press Limited.

Encyclopedia Britannica Vol.16 pp. 449-465.